

FORMÁLNÍ STRÁNKA
Struktura skutkové podstaty trestného činu
/SkpTČ/

OMYL V TRESTNÍM PRÁVU

omyl a **SUBJEKTIVNÍ** stránka TČ

omyl a **OBJEKTIVNÍ** stránka TČ

a. r. 2011/2012

prof. JUDr. V. Kratochvíl

Omyl a **SUBJEKTIVNÍ stránka
trestného činu**

– Pojem omylu **obecně**:

• neshoda, rozpor:

– subjektivních představ a aktuálního vědění **fyzické osoby** v době jejího činu

» S

– objektivní skutečností ...

– tzn. nesprávné představy a aktuální vědění fyzické osoby v době jejího činu, ve srovnání s objektivním stavem věci ...

– Pojem omylu **v trestním právu hmotném**:

• neshoda, rozpor:

– subjektivních představ a aktuálního vědění **pachatele TČ** (příčetného /§ 26 TrZ/, v případě mladistvého i rozumově a mravně vyspělého /§ 5 odst. 1 ZSM/)

» S

– objektivní skutečností **trestněprávně významnou** ...

– tzn. nesprávné představy a aktuální vědění **pachatele TČ**, ve srovnání s objektivním stavem věci **trestněprávně významným** ...

Povaha NESHODY, ROZPORU „subjektivního“ s „objektivním“:

• kvantitativní

- místo zamýšlených 5000,-, na které míří ruka kapsáře, je v kapse pouhých 100,-
 - » § 205 odst. 1 písm. d) TrZ = omyl bezvýznamný, TO za dokonaný TČ kapesní krádeže ...
- místo srnčí zvěře v zamýšlené hodnotě 5000,-, loví a uloví pytlák zvěř v hodnotě 1000,-
 - » § 21 odst. 1 k § 304 odst. 1 TrZ = omyl významný, Tne-O za dokonaný TČ pytláctví, pouze za pokus o něj ...

• kvalitativní

- střelba na oběť, o níž pachatel mylně předpokládá, že žije, ač je v době činu už 24 hodin po smrti ...
 - » § 21 odst. 1 k § 140 odst. 1 TrZ = omyl významný, Tne-O za dokonaný TČ vraždy, pouze za pokus o ni ...
- pohlavní styk s osobou, o níž pachatel mylně předpokládá, že je jí nanejvýše 14 let, ačkoliv ve skutečnosti jde o osobu 17 letou ...
 - » § 21 odst. 1 k § 187 odst. 1 TrZ = omyl významný, Tne-O za dokonaný TČ pohlavního zneužití, pouze za pokus o ně ...

„VAROVÁNÍ“

A) nesprávné představy, vědění pachatele jako podstatu a základ jeho omylu

je nutno
ODLIŠOVAT
od

B) správné představy, správného vědění pachatele stran okolností, které pouze chybně hodnotí co do jejich přiměřenosti, v případě nedbalosti vědomé

Např.:

- A) pachatel (řidič) **nevidí** zprava přijíždějící auto ...omyl
- B) pachatel (řidič) **vidí** zprava přijíždějící auto, ale **chybně vyhodnotí** jeho vzdálenost, vjede mu do cesty a způsobí kolizi ... nedbalost vědomá

v případě ztotožnění A) + B) by to znamenalo vyloučení vědomé nedbalosti z používání, tj. redukci forem nedbalosti jen na nedbalost nevědomou

Druhy omylů v trestním právu hmotném:

- **obecné případy: základní druhy o.**
- podle povahy okolností, jichž se o. týká:
 - **skutkový + právní** (sk. „**cizí věc**“; pr. „**týrá**“ § 302 TrZ)
- podle povahy neshody představ s realitou:
 - **pozitivní + negativní** (p. „**má za to**, že ...“; n. „**neví**, že ...“)
- podle toho, zda se o. týká podmínek =
 - **TO / viny - o. o znacích SkpTČ,**
 - **vyložené PP/trestnosti - o. o §§ 28, 29 ...**
 - **ukládání trestu - o. o §§ 41, 42 ...**

– **obecné případy: odvozené druhy o.**

výsledek **kombinace** základních druhů o.:

tzn. skutkového, právního, pozitivního, negativního, ve spojení s vinou a trestem

– Např.:

- **skutkový, pozitivní, o vině / znacích SkpTČ =**
 - vrah střílí na poškozenou, maje za to, že žije ...
 - (§ 21/1 k § 140/1 TrZ)
- **právní, negativní, o vyloučené PP/trestnosti =**
 - obránce zraní útočníka za podmínek nutné obrany aniž ví o existenci § 29 TrZ ...
 - (beztrestnost)

– ***zvláštní případy:***

– **pouze:**

» **o. skutkový, pozitivní, negativní, o podmínkách viny**

- ***error in persona*** (omyl v PÚ v osobě),
- ***error in objecto*** (omyl v PÚ [**ne v OTČ**] ve věci),
- ***aberratio ictus*** (odchýlení rány ...),
- ***o. v subjektu objektu trestněprávní ochrany***,
- ***dolus generalis*** (I. + II. typu)

Skutkový omyl o podmínkách TO / viny a vyloučení PP/trestnosti

Trestní zákoník obsahuje výslovnou úpravu jen některých případů:

skutkový o. o podmínkách TO / viny - negativní:

pachatel **neví**, že bere cizí věc (§ 18/1 TrZ), § 205 TrZ výlučně Ú = **TneO**

zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí/prospívá),
vyloučen Ú + NdbV, TO jen za **NdbN**

skutkový o. o podmínkách TO / viny - pozitivní:

pachatel **má mylně za to**, že usmrcuje ze soucitu a na žádost oběti (tzv. jiné omluvitelné hnutí mysli, § 141 TrZ), reálně tomu tak není; TO jen za **dokonaný mírnější TČ**, tj. zabití, nikoli za vraždu; **ledaže tu byla NdbN stran „soucitu, žádosti“**, pak TO podle § 143 TrZ, (§ 18/2 TrZ),

zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí/prospívá)

pachatel **má mylně za to**, že usmrcuje za podm. § 140/1 TrZ živého člověka, ač jde již o mrtvého; TO jen za **pokus**, nikoli za dokonanou vraždu, § 21/1 k § 140 odst. 1, (§ 18/3 TrZ)

zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí/prospívá)

pachatel **má mylně za to**, že usmrcuje za podm. § 272 odst. 1, 3 a) TrZ živého člověka, ač jde již o mrtvého; TO za **pokus** o kvalifikované, přísnější obecné ohrožení podle § 21/1 k § 272 odst. 1, 3 a), (§ 18/3), nikoli jen za dokonané obecné ohrožení v základní skutkové podstatě podle § 272 odst. 1 TrZ

zásada = ignorantia facti nocet (neznalost faktů škodí/neprospívá)

skutkový o. o podmínkách vylučujících PP/trestnost - **pozitivní**
(putativní NO, KN ...):

pachatel **má mylně za to**, že je ohrožen, brání se, „útočník“ ale jen žertoval (§ 18/4 TrZ); vyloučen Ú + NdbV, TO jen za NdbN
zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí /prospívá)

skutkový o. o podmínkách vylučujících PP/trestnost - **negativní**:

pachatel **neví**, že je na něj útočeno, útočníka zraní z jiného důvodu
(**neupraveno v TrZ**)

TO za **dokonání** v plném rozsahu za to, co si představoval a co spáchal (KTP PrF MU)

zásada = ignorantia facti nocet (neznalost faktů škodí /neprospívá)

TO jen za **nezpůsobilý pokus** (KTP PF UK)

zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí /prospívá)

(!!! SPORNÉ!!!)

Zvláštní případy skutkového omylu

o. v předmětu útoku:

- *Error in objecto, in persona* (o. ve věci, v člověku)
- *nutno odlišovat:*
 - o. **JENOM** v PÚ, nikoliv **TÉŽ** v OBJEKTU TČ
 - místo A je usmrcen B = **bez významu, plná TO ...**
 - o. v PÚ a **ZÁROVEŇ** v OBJEKTU TČ
 - místo policisty, který měl být napaden (§ 325 TrZ), je zraněn civilista = **TO za pokus o násilí proti úřední osobě ...**
 - místo civilisty, který měl být napaden (§ 146 TrZ), je zraněn policista = **TO za dokonané ublížení na zdraví (pokus o násilí proti úřední osobě vyloučen, neboť o to pachatel neusiloval; NdbN možná, ale beztrestná ve smyslu § 325 TrZ) = tu jde jen o o. v PÚ !**

o. v subjektu objektu trestněprávní ochrany:

netýká se ani předmětu útoku, ani objektu trestného činu ...

týká se jen nositele (tj. subjektu) vztahu, který trestní právo chrání jako svůj objekt

Např.:

pachatel zpronevěry nemovité věci, o níž měl správnou představu, že je pro něj věcí cizí, nevěděl, že jejím skutečným vlastníkem je subjekt A, naopak mylně předpokládal, že jejím vlastníkem je subjekt B ...

takový omyl je pro pachatele **bez právního významu** stejně, jako klasický omyl pouze v předmětu útoku, neboť skutečnost objektivně existující (vlastník nemovitosti – subjekt A) byla v představě pachatele nahrazena skutečností **stejně právně významnou** (vlastník nemovitosti – subjekt B)

o. v příčinné souvislosti:

- ***Aberratio ictus* (o. v průběhu příčinné souvislosti)**
 - útok míří na A, zasažen je B =
 - souběh TČ-ů jednočinný: § 21/1 k § 145 (A) + § 147 (B); (Ú pokus + dokonaná NdbN)
 - Např.: C hodil po sousedovi A sekeru, ta zasáhla jeho syna B ...
- ***Dolus generalis* (o. ve způsobu vyvolání následku)**
 - I. Ú zahrnuje usmrcení A a zahlazení TČ, smrt A nastane až zahlazením = bez významu, plná TO za vraždu, R 54/1977
 - II. Ú zahrnuje JEN usmrcení, **POTÉ** se pachatel rozhodne zahladit TČ, smrt nastane až zahlazením = plná TO za pokus vraždy, ve vícečinném souběhu s usmrcením z nedbalosti, R 12/1990
 - Např.: kauza „tvrdohlavá žena“ ...

Právní omyl o podmínkách TO

právní o. negativní (výslovně upraven v § 19 TrZ)

pachatel neví, že „nebezpečné pronásledování“ je restné (§ 354 TrZ),
plná TO

zásada = ignorantia iuris nocet (neznalost restního zákona škodí,
neomlouvá), neznalost restnosti činu neomlouvá

pachatel neví, že neoprávněný (protiprávní) zásah do práv chráněných
autorským zákonem, jehož se TrZ dovolává, je restný podle § 270 TrZ,
zde platí (§ 19/1):

„Kdo při spáchání TČ neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná
zaviněně, **nemohl-li** se omylu vyvarovat.“ O. **omluvitelný**

„Omylu **bylo možno** se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s ...
*právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo z jiného
právního předpisu, úředního rozhodnutí ..., z jeho zaměstnání...
nebo funkce...* O. **neomluvitelný**; (§ 19/2 TrZ)

!!! týká-li se pachatelova neznalost mimotrestního právního
předpisu, jehož se TrZ nedovolává (normativní znak Skp - §
196, „*zákonná povinnost vyživovat jiného*“), posuzuje se tento
právní negativní o. jako negativní o. **skutkový**; (§ 18/1 TrZ)
zásada = ignorantia facti non nocet (neznalost faktů neškodí)

souvislosti ust. § 13 a § 19 TrZ z hlediska právního omylu pachatele

§ 13

Trestný čin

- (1) Trestným činem je **protiprávní** čin, který trestní zákon označuje za ***trestný*** a který ***vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně***.

§ 19

Omyl právní

- (1) Kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je **protiprávní**, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat. o. **OMLUVITELNÝ**

Koncept negativního právního omylu OMLUVITELNÉHO se TÝKÁ pouze omylu pachatele o protiprávnosti činu z hlediska celého právního řádu, tzn. neznalosti mimotrestních právních norem, včetně TrZ-em dovolaných (blanketem, odkazem).

Koncept negativního právního omylu OMLUVITELNÉHO se NETÝKÁ omylu pachatele o trestnosti činu z hlediska TrZ samotného, tzn. neznalosti trestněprávních norem, v TrZ obsažených, jakož ani neznalosti mimotrestních právních norem TrZ-em nedovolaných, tzn. omylu o normativních znacích skutkových podstat.

právní o. pozitivní (putativní delikt) (neupraven v TrZ)

mylná představa, že např. „pobuřování“ proti republice je TČ (§ ...?), pachatel není trestně odpovědný ...

zásada = nullum crimen sine lege (není zločinu bez zákona)

Omyl a **OBJEKTIVNÍ stránka
trestného činu**

Pojem omylu v trestním právu hmotném:

neshoda, rozpor subjektivních představ a aktuálního vědění zpravidla poškozeného, oběti se skutečnostmi trestněprávně významnými ...

Druhy:

o. jako znak objektivní stránky - *jednání*

„šidí“, „nepravdivý údaj, potvrzení“, „padělá“, „uvedení někoho v omyl“ ... apod.

(OČ TrZ: § 120 – uvedení někoho v omyl ...

ZČ TrZ: § 209, 233, 253, 254, 259 ...)